

Par rehabilitācijas pakalpojumu pieejamību Latvijā

Aivars Vetra, Ligita Nelsons & Co

ILNP

17.05.2012.

World Report on Disability

Kas ir invaliditāte

- **Daļa no normālas cilvēka dzīves-** gandrīz ikvienam savā dzīvē ir lemts būt funkcionāli ierobežotam (invalidam) uz īsāku vai garāku laiku vai pastāvīgi
- **Invaliditātes daudzveidības koncepcija-** multifaktoriāls process, uz zemes nav divu identisku gadījumu cilvēkiem ar invaliditāti

Kas ir invaliditāte

- **Cilvēktiesību jautājums-** cilvēku ar invaliditāti cilvēktiesības ikdienā tiek pārkāptas it visur visā pasaulē
- **Sabiedrības attīstības jautājums-** pastāv cieša saikne starp nabadzību un invaliditāti, pats svarīgākais ir cilvēku ar invaliditāti iesaiste dažādās attīstības iniciatīvās

Invaliditāte

- Cilvēki ar invaliditāti kļūst par invalīdiem tādēļ, ka sabiedrībā **ir vai tiek radīti virkne dažādu šķēršļu (barjeru)**, kas apgrūtina cilvēku ar ierobežotu funkcionēšana kapacitāti pilnīgu līdzdalību sabiedrības procesos
- **Līdz ar to-** tas ir sabiedrības pienākums rūpēties par "veicinošas vides" veidošanu, lai atbrīvotos no šīm fiziskajām vai sociālajām barjerām

Invalidizējošās barjeras

- Nepiemērota politika un standarti
- Negatīva sabiedrības attieksme
- Nepieciešamo pakalpojumu trūkums vai problēmas ar šo pakalpojumu sniegšanu
- Nepietiekams finansējums
- Pieejamības trūkums
- Nepietiekoša cilvēku ar invaliditāti iesaiste problēmu apspriešanā un risinājumu meklēšanā
- Nepietiekoši pētījumi-joprojām trūkst datu un pierādījumu

Rehabilitācija Latvijā

- **Medicīniskā rehabilitācija (rehabilitoloģija)**
- **Sociālā rehabilitācija**

- **Atbildība par šo pakalpojumu nodrošināšanu**
  - Valsts
  - Pašvaldības
  - Paši cilvēki, viņu tuvinieki (ģimenes loc. u.c.),
  - Reliģiskas un labdarības organizācijas

Rehabilitācija Latvijā

- **Rehabilitācijas pakalpojumu nodrošināšana**
  - Pakalpojumu profesionāls piedāvājums
  - Pakalpojumu piedāvājuma izvēle
- **Centralizēti un decentralizējami (pacienta dzīves vietā) rehabilitācijas pakalpojumi**

Rehabilitācija Latvijā

- **Centralizējami rehabilitācijas pakalpojumi (tikai 2 000 000 iedzīvotāji!)**
  - Akūtie rehabilitācijas pakalpojumi ārstniecībā
  - Specializēti subakūti rehabilitācijas pakalpojumi (spinālie pacienti, apdegumi, galvas traumas u.tm.l.)
  - Specializēti rehabilitācijas pakalpojumi sadarbībā ar SAC, specilizētajām internātskolām u.tm.l.
  - Specializētie palīgtehnoģiju pakalpojumi

Rehabilitācija Latvijā

- **Decentralizējami rehabilitācijas pakalpojumi**
  - Vispārējie nespecializētie rehabilitācijas stacionāri un medicīniskās rehabilitācijas dienas centri
  - **Ambulatorie monoprofesionālie rehabilitācijas pakalpojumi***
  - **Sociālās rehabilitācijas pakalpojumi pašvaldībās ar rehabilitoloģijas tehnoloģiju izmantošanu***
  - **Rehabilitācija un aprūpe ar rehabilitācijas tehnoloģiju izmantošanu mājās***
  - **Nespecializētie palīgtehnoloģiju pakalpojumi***

*Sociāli- medicīniskie rehabilitācijas pakalpojumi, kuru organizēšanā ir grūti nodalāma valsts un pašvaldību atbildība un kuri pēc būtības varētu ietilpt

Primāro sociāli medicīnisko pakalpojumu grupā

Rehabilitācija Latvijā

- **Pašvaldību sociālās rehabilitācijas pakalpojumi**
  - Atkarīga no katras pašvaldības “lietu kārtības” un tās saistošajiem noteikumiem
  - Pārsvarā orientēti uz pašvaldības teritorijā dzīvojošajiem cilvēkiem
  - Sadarbība ar nevalstiskām un reliģiskām organizācijām
  - Profesionālais šo pakalpojumu sniedzēju līmenis ļoti “raibs”

Rehabilitācija Latvijā

- **Medicīniskās rehabilitācijas pakalpojumi**
  - Atkarīgi no valsts politikas rehabilitācijas jomā
  - Finansiāli- daži procenti no kopējā ārstniecības budžeta
  - Neatliekamās un akūtās veselības aprūpes sniedzēji- **nav atbildīgi par šo pakalpojumu organizēšanu un pēctecības nodrošināšanu** ar subakūtās un rehabilitācijas mājās pakalpojumu sniedzējiem, kā arī pašvaldību sociālajiem dienestiem

Rehabilitācija Latvijā

- **Rehabilitācija invaliditātes agrīnai profilaksei
Likumā par invaliditāti noteiktajā kārtībā
(Individuālo rehabilitācijas plānu sistēma):**
  - Komplicēta un “unikāla”
  - Sāk darboties tikai no 6 mēnešu termiņa, kad rehabilitācijas potenciāls jau parasti ir izsmelts

Medicīniskās rehabilitācijas resursi Latvijā

- **Ārsti- “it kā” ir visur**
- **Funkcionālie speciālisti (terapeiti)**- Rīga, Lielrīga un Pierīga, Valmiera un Cēsis, Dienvid- un Vidus- Latgale,
- **Rehabilitācijas stacionārs**- tikai Vaivari (!)
- **Rehabilitācija daudzprofila slimnīcās**- Stradiņi, RAKUS, Bērnu slimnīca, Valmiera, Liepāja, Rēzekne
- **Dienas stacionāri ar gultām nakšņošanai vai aprūpes gultām**- Jaunķemeri, Līgatne, Rāzna, Tērvete, Sigulda, Valmiera, Liepāja, Ludza u.c.

Medicīniskās rehabilitācijas resursi Latvijā

- **Ambulatorā rehabilitācija- “it kā” ir visur, bet:**
  - Ļoti ierobežoti
teritorijā ap Alūksni, Gulbeni un Balviem,
Ziemeļkurzemē un Dienvidkurzemē
  - Pietiekoši
Rīga, Pierīga, Jelgava
  - Apmierinoši
Dienvid un Vidus Latgalē (DPU!)

Situācija Tehnisko palīglīdzekļu jomā

- **VTPC finansējums 2010-2012**

2010.gada finansējums – 1 170 425,00

2011.gada finansējums – 1 824 243,00

2012.gada finansējums – **918 116,00**

2012.gada finansējums ir samazinājies:

- salīdzinoši ar 2011 gadu par **49,7 %**

- salīdzinoši ar 2010 gadu par **21,5 %**

Plānotie kvantitatīvie rādītāji 2011/2012

Tehnisko palīdzību nosaukums	Plānots iepirkts 2012.gad	Plānots izsniegts 2012.gad	Izsniegti 2011.gad (operatīvie dati)	Plānotā % izpilde attiecībā pret 2011.gad izsniegto
Protzes				
Krāsu protzes (plānots trīscgms personām)	40	40	39	100%
Modulārs protzes	182	182	480	38%
dasstieņu un koka protzes	34	34	68	50%
Ortozes				
dasstieņu ortozes	6	6	17	35%
Mākslīgās ortozes	256	256	742	35%
Cietās ortozes	218	218	501	44%
Apavi				
Individuāli izgatavojamie ortopēdiskie apavi	260	260	351	74%
Rūpnieciski gatavie ortopēdiskie apavi	691	691	1040	66%
Pārvietošanās tehniskie palīdzības ierīki	680	1500	1675	90%
Pašapbrušējamie tehniskie palīdzības ierīki	365	900	913	98%
Kopā :	2732	4087	5826	70%

Plānotais rindas pieaugums/izpilde 2012

Tehnisko pal gl dzek u nosaukums	St jas rind gada laik (steidzam bas k rt)	St jas rind gada laik (parast k rt)	Kvantitat vie r d t ji 2012.gadam
Prot zes			
Kr šu prot zes	8	32	40
Modul r s apakš j s prot zes	177*	205	160
Modul r s augš j prot zes	24*	25	22
das stie a prot zes	3	37	17
Koka prot zes	16*	31	17
Ortozes			
das stie a ortozes	2	14	6
M kst s ortozes	155	297	256
Ciet s ortozes	292*	85	218
Apavi			
Individu li izgatavojamie apavi	170	216	260
R pnieciski izgatavojamie apavi	720*	280	691
P rvietošan s pal gl dzek i	975	1284	1500
Pašapr pes pal gl dzek i	386	694	900
<p>* V ršam uzman ba, ka 2012 pieš irtais finans jums ne aus apkalpot klientus, kas st jušies rind steidzam bas k rt</p>			

Prognoze 2012

N.P.K.	SNIEGTAIS PAKALPOJUMS	Izsn. TPL sk.	Izsn. L dz 30.04.12.	Vid. m n. st. k.rind	2012.g 8 m n. pl.	PI n. pers.sk.
1	PROT ZES					
	kr šu prot zes	40	24	12	96	16
	modul r s prot zes	160	59	15	120	101
	roku prot zes	22	7	2	16	15
	das stie u	17	6	1	8	11
	koka prot zes	17	4	1	8	13
	kop	256	100	31	248	156
2	ORTOZES					
	das stie u	6	1		0	5
	m kst s ortozes	256	183	15	120	73
	ciet s ortozes	218	120	25	200	98
	kop	480	304	40	320	176
3	ORTOP DISKIE APAVU P RI					
	individu li izgatavojamie	260	131	13	104	129
	gatavie ortop diskie apavi	691	389	58	464	302
	kop	951	520	71	568	431
4	PERSONISK S P RVIETOŠAN S					
	PAL GL DZEK U SKAITS					
	kop	1500	606	80	640	894
5	PERSONISK S APR PES					
	PAL GL DZEK U SKAITS					
	kop	900	564	33	264	336
	KOP	4 087	2094	255	2040	1993

RINDAS DINAMIKA

SNIEGTAIS PAKALPOJUMS	Rinda uz 01.01.2012.			Rinda uz 01.05.2012.			Apkalpojām
	steidzam k rt	parast k rt	KOP	steidzam k rt	parast k rt	KOP	parast k rt
PROT ZES							
kr šu prot zes	0	0	0	11	66	77	
modul r s prot zes	59	73	132	49	148	197	08.2011.
roku prot zes	3	17	20	3	23	26	08.2011.
das stie u	2	30	32	0	30	30	08.2011.
koka prot zes	0	19	19	0	13	13	08.2011.
kop	64	139	203	63	280	343	
ORTOZES							
das stie u	0	1	1	1	0	1	
m kst s ortozes	23	427	450	36	427	463	11.2010.
ciet s ortozes	45	69	114	48	77	125	04.2011.
kop	68	497	565	85	504	589	
ORTOP DISKIE APAVU P RI							
individu li izgatavojamie	17	357	374	18	373	391	07.2010.
gatavie ortop diskie apavi	135	885	1020	99	867	966	12.2009.
kop	152	1242	1394	117	1240	1357	
PERSONISK S P RVIETOŠAN S	532	1477	2009	475	1288	1763	
t. sk. b rni				245			
PERSONISK S APR PES	139	595	734	147	487	634	
t. sk. b rni				78			
KOP	955	3950	4905	887	3799	4686	

Priekšlikumi

- Rehabilitācijas **pēctecības** nodrošināšanas prasības normatīvajos aktos
- No ārstniecības kopējā apjoma izrietošam nepieciešamo rehabilitācijas pakalpojumu apjomam **atbilstošs finansējums valsts budžetā**
- Adekvāts finansējums **palīgtehnoģijām**
- Pašvaldību atbildības noteikšana par medicīniskās un sociālās rehabilitācijas pakalpojumu **pieejamību** to teritorijās

Priekšlikumi

- Rehabilitācijas pakalpojumu mājās un telerehabilitācijas pakalpojumu iekļaušana normatīvajos aktos
- Sadarbības attīstīšana ar baznīcas un labdarības organizācijām (jo sevišķi- aprūpei mājās un paliatīvai palīdzībai)
- Multiprofesionālu atlases konsīliju izveidošana rehabilitācijas nepieciešamības noteikšanai ārpus Latvijas robežām
- **Likums par rehabilitāciju**